УНУТРАШЊИ ДИЈАЛОГ О КОСОВУ СВЕТИСЛАВА СТЕФАНОВИЋА

Поход на Скадар

Текст који следи написан је у Љешу 21. марта 1913. године, а објављен у београдском листу *Одјек* већ 26. марта. Аутор је Светислав Стефановић (1877–1944). Објављујући га поново, желимо да охрабримо све оне који су можда збуњени и више нису сигурни да ћемо се вратити у своју свету земљу. Нема трајних решења, а наше је да учинимо све да поново будемо тамо, јер то је наше и без тога то нисмо ми

Приредио: Ђорђе М. Србуловић

Све је озеленело, а цвећа свуда да је милина видети, и она сура, стеновита околина поче да крије овим зеленилом кршеве и дивљину овога краја. Сад је и живот другојачи. Уз све што је кренуло на пријатан изглед и пријатно да расположи човека, дошло је још нешто, а то је маса познаника и пријатеља Дошао је цео 4. пук 1. позива, а раније 17. пук. Осим тога и други делови послати за акцију код Скадра. У Љешу је све живнуло. Дух сваког, који дотле беше клонуо и, чамећи, очекиваше само испаде, и он, такав, дух, променио се у живот. Та снуждена лица неповерљива расположења, на једном се променише у живот: весео, млад, хитар и радошћу раздраган. Људи, мирни и до скора снуждени,

погурени, одједном су расположени, радосни, нехотично певуше и звиждућу. Та прикривена радост код апсолутне већине, примећује се код појединаца као јачи израз расположења и веселости, певају људи из гласа нешто што до скора не беше у овом крају. Поред жагора масе света, која се сад налази на окупу у овоме месту, јачину живости чини и то да је на путу огромна комора, аутомобили, волујска и коњска кола; та ларма и комуникациони жагор подсећа човека на великоварошки живот. Не мисли се ни на шта непогодно и непријатно. Свакодневни посао је сметња у овом расположењу, а човек само гледа ову гамижућу гомилу.

Дуж пута силна поворка света, кола, топова и муниције, а са стране по цветним ливадама, дуж Дрима, разлеже се жагор многих гласова. Српске речи, српски говор, српске се песме оре у крају који дотле не поштоваше ову снагу. Свет, који дотле знађаше само за привидну културу и лажну слику турске царевине, сад види силу, силну културу и јак народ. Католички Арнаути, који су о Ускрсу, пре неки дан, прославили свој Ускрс праском „Мартинових" пушака, беху охоли што имаху то оружје, а сад, кад су видели нашу пешадију 1 позива, наше пољске топове и данас хаубице и градске топове и ову силну масу стоке и коморе, видели су како су сићушни и ништа. Погурено и са бледим лицем посматрају целу ову поворку и ћутећи стењу. Тешко им је гледати ову силу. Сад су смирени, погурени, притискао их наш сјај, наша сила. Душа им је клонула посматрајући све ово. Они се осећају да су ништа, а католички попови који врше пропаганду за рачун Аустрије, и то синови Албаније, за љубав 50 круна месечне плате, који су до скора бушкарили против нас – муком су занемили јер им је одузета моћ лажи њихове, јер све што дотле рекоше за Србију и нашу војску, утучено је, јер дотле обманути народ види да није тако како им ови говораху, већ сасвим противно.

Наши су раније дошли на неколико лађа и донели нешто војске и аеропланско одељење, а прекјуче је приспело 20 лађа у којима је било војске и свих других помоћних одељења. Ово је сила која је се испред Скадра појавила још пре 400 година под Сулејманом Другим, па ево сада. Скадар је силно природно утврђен и само се силом јаке културе може узети. Ово ће насигурно победити силу скадарску. И сад тек видимо како смо лепо и силно спремни, и сад тек одскаче у очима нашег противника цена и вредност Србије, оне мале и потцењене Србије коју они, презирући речима, свуда и на сваком месту исмеваху. Та Србија је силна, јака, лепа и мила за свако срце које српски куца, али она је раздрагала и многа успавана и већ клонула срца, она је пробудила живот сваког ућутаног Србина. Не може се ни замислити како су и сами Црногорци одушевљени нашим оружјем, како су опијени нашом силом. Они се клањају свакој нашој стварчици, јер им је брат-Србијанац, најбољи сродник, силан и моћан.

На нашу страну добегли неки из Скадра и причају како се осетила промена доласком наших трупа. Прво, кад смо ми раније заузели Бушати и Меглушу били су стешњени и

муку мучили, но они су са артиљеријом били надмоћнији и ми смо морали бити задовољни да останемо тамо где смо. Дошли су нам пољски топови – првих неколико метака утуцали су их, и са Брдице се не појављује ни живе душе. Убачено неколико метака у варош изазвало је страх и трепет. Есад-паша и конзули се завукли у земуницу испод Тарабошког Тепе, а кад је прекјуче преко Скадра наш аероплан прелетео свет је почео кукати и плакати молећи Бога за милост и спасење. Варош је била у забуни и страх је владао свуда. А како ли је тек бедним војницима који се дотле силно борише а сада виде да ће сигурно бити робови! Још док рикну силне хаубице и градски топови и плане српска брзометка, а са неба се из аероплана спусти српска бомба, онда ће тражити белом заставом милост. Милости ће бити, јер су наши војници људи који су у овом рату показали толико културе и човечности да се о томе свуда говори.

Срећан сам што сам овај моменат доживео, срећан сам што ћу својим очима гледати тај призор када ће наш дивни војник, закићен победом, ући у Скадар, у горди и силни Скадар за који историја има врло мало листа, јер га је ретко ко могао заузети. Ово је слика мога расположења, слика моје душе која је толико раздрагана да је немогуће речима представити колика је радост мога срца кад сам посматрао прелаз трупе и оружја који прођоше кроз Љеш за Скадар. Гледајући у њих, гледам и лепе речи које ће историчари записати, а слушам песме које певају то лепо дело. Гледам ову војску, па је кроз машту, а за неколико дана, видим како улази у Скадар. Јавићу како се улазак наших трупа извршио, како ће нас Скадарлије дочекати. Држим да ће ово писмо тамо стићи и онда ће дан раније и касније објавити телеграм пад Скадра, а дотле стрпљења. **<**

(Из књиге: Светислав Стефановић, *Старим и новим путевима*, *Одабрани политички списи 1899-1943* ,
„Артпринт”, Нови Сад, 2006, стр. 395-396)

Објављено: понедељак, 21. август 2017, 19:49h